

ŠT. 9 1933/34 VRTEC LETNIK 64

Venceslav Winkler:

Petron iz Grape.

Tam nekje, kjer je konec sveta in skoraj ni ne sonca ne zvezd, je Grapa. Grapa — to je vas, ki ima tri hiše in sedem ljudi, v prvi so trije, v drugi trije, v tretji en sam, Petron iz Grape. Mati mu je umrla, oče se je ubil in bajta je prazna — prav zares je Petron sam. Grapa je vas, kakor bi šel skozi njo v pekel. Skale se dvigajo na vseh straneh, kamenita pot se vije med njimi, nad vsem pa žari prav daleč, daleč, da se komaj vidi, košček modrega neba. Veliki pa so Graparji. Od kruha najbrž ne, tistega sirko-vega, kar ga stolčejo skupaj za praznike, je premalo. Od mleka tudi ne, kozjega imajo, pa delajo sir iz njega. Moj Bog, na neki način je vendarle treba plačevati davke in kupovati sol! Rastejo pa najbrž od hrepenenja, da bi dosegli kdaj tisto polje, ki je nekje nad njimi kot na nekem nedosegljivem drugem svetu.

Pa je bil tak še Petron: dolg kot žrd, suh kot smrt, ko se je najokal za materjo in očetom, so se zbrali moške v sosednjo.

»Doma ne boš,« so rekli. »saj bi ne mogel živeti. Najbolje bo še, če greš kam za pastirja. Pri nas vse tri hiše ne dajo toliko pridelka kot drugod ena zemlja. In če pride kaka zmrzal, nam še tisto pobere, da moramo prav zares živeti iz rok v usta.«

Petron se je pa uprl. Zakričal je, da bo ostal doma, čeprav ga ne marajo. Pasel bo blago in Višavce bo odganjal, kadar bodo zahajali na graparski svet. V dolino pa ne gre, prav zares ne.

»Kdor zelo zine, malo ugrizne!« so se razjezili ljudje. »Ti cepetnik, ti! Še ukazoval nam boš, kako naj gospodarimo. Le čakaj!«

Šel je človek iz Grape čez hrib v dolino in poiskal je takega kmeta, ki mu je bilo treba pastirja. Potem se je vrnil po Petrona in ga odvedel v dolino.

»Tu boš ostal,« mu je rekel, »dobro ti bo. Le priden bodi pa Boga se boj in gospodarja slušaj!«

Petron je prikimal, da bo tak in je ostal. Od jutra do večera se je preganjal po bregovih za ovčami in kozami, delal in pehal se je za gospodarja, rastel je kot drevo v gozdu in zmeraj je bil zadovoljen. Blago je mukalo okrog njega, on je pa pel in vriskal. Počasi se mu je pa začelo dozdevati, da ni vse tako, kakor ga uči gospodar, povedal je nekoč, kaj misli, pa je gospodar vzel pipo iz ust in mu namignil, naj gre, kamor hoče, čeprav naravnost domov v Grapo. Petron si ni dal dvakrat reči, pograbil je culo in palico in se napotil po svetu. Hodil je dolgo, kakor je pač navada pri mladih popotnikih, potem je našel službo pri drugem gospodarju. Pretrpel je dosti, naučil se je tudi precej. Ko se je že preobjedel trpljenja in je videl, da se od njega ne da živeti, je zapustil trdega gospodarja in se odpravil drugam. Tako je preživel precej let, malo s smehom, malo z jokom, največ s stisnjenimi zobmi in zavihanimi rokavi. Precej je znal in ljudje so pravili, da je pripraven; kar prime, vse mu gre izpod rok.

Hodil je po svetu, veliko dežel je videl, nazadnje je prišel v gosposko deželo. To je taka dežela, kjer ljudje sedijo pred hišami in se pogovarjajo in kadijo tobak, zemlja naj pa rodi sama od sebe. Petronu ni šlo v glavo, da bi bilo to mogoče. No, saj res ni bilo mogoče, zato je na primer prav tisto leto bilo pridelka po deželi za tri senene koše in nič več. Če bi ljudje znali delati, bi bilo drugače, a so potožili Petronu, da jih ni nihče učil, a še tisto malo, kar so mimogrede ujeli, so pozabili.

»Hencejste, to je pač lahka stvar!« je rekel Petron in pljunil v roke. Vzel je metlo, pometel cesto in se nato spravil v hiše. Očistil je dvorišča, pripravil drevo, preoral njive in jih posejal. Gospodje so jokali okoli njega in čakali, kaj se bo izmaličilo iz vsega.

»Kaj takega še nismo videli!« so odkimali naposled.

»To zna pri nas vsak otrok,« je rekel Petron.

Hoteli so mu pomagati, a kar so prijeli, so vse zlomili. Morali bi kositi, a so travo samo malo polasali, niti speljaja drv niso mogli nacepiti, tako so jih vse moči zapustile. S težavo jih je naučil, kako se držijo grablje in vile. Ko so se vsega navadili, so mu bili hudo hvaležni, nasuli so mu v vse žepe denarja, čeprav se je na moč branil, češ, kam bi z denarjem, danes je tak, jutri drugačen. Ko pa le niso odnehali, se je vdal, lepo se je zahvalil in odšel.

Hodil je že dolgo in prišel je v deželo cmerikavcev. Tam so prav tako kot v gosposki deželi sedeli ljudje pred hišami, nikamor se niso upali, bili so počasni, kakor hudo leto, vsega so se bali in če je kje kaj zaropotalo, so se brž stisnili drug k drugemu. Vse noči so imeli luči, da bi jih ne bilo strah. Kadar so šli zvečer skozi vas, so se držali za roke in kričali na ves glas, da bi prepodili strahove.

»To ste smešni!« se je čudil Petron. Prijel je z vsako roko po enega za uhelj, tema dvema za roke so se prijeli drugi, bilo jih je dolga vrsta in vlekel jih je s seboj čez hribe in doline. »Vidite strahove? Vidite!« je kričal med potjo. Cmerikavci so zijali, strahov ni bilo nikjer. Vodil jih je za seboj čez drn in strn, vsa grmovja so obredli, ko so pa prišli spet do doma, so hvaležno vzdihnili: »Hvala Bogu, zdaj smo zdravi!« Zdaj niso bili več cmerikavci, tudi dela so se lotili, kakor je pošteno in prav. Ponudili so mu veliko denarja, a je vzel samo pet zlatnikov in šel po svoji poti.

Še tisti dan proti večeru je prišel v deželo, kjer so hodili ljudje tihi po cestah in se niso upali niti glasno govoriti. Držali so se bridko, kot da je v vsaki hiši lakot sezidana. Res je prišla v tiste kraje hudina, delali so, jesti niso imeli kaj, to pa še ni konec vsega.

»Strah božji, kaj pa vam je?« je bil radoveden Petron.

»Tako,« so povedali ljudje ponižno, »gospod grof so nam umrli, vsaj pravijo tako, toda nič ne verjamemo, bojimo se, da bi ga ne zbudili, joj, kako bi se razjezili na nas!«

Petron je zmajal z glavo, stopil je v grad in videl je, da je prazen, grof leži mrtev v veliki sobani, služabnikov ni nikjer. Vzel je lopato, pokopal grofa, potem pa poklical ljudi: »Vidite, da je grof mrtev in da ga ne bo več nazaj.«

Razveselili so se in so hoteli, da bi jim bil odslej Petron za grofa. »Ti bi nam bil dober gospodar...« so rekli.

Petron se je pa razjezil.

»Komaj ste se rešili enega, že bi radi drugega!« jim je povedal in kar zapustil deželo.

Prehodil je križem kražem še nekaj sveta, nato ga je obšlo domotožje in napotil se je v preljubo Grapo. Graparji so bili še zmeraj taki kot včasih, prepirali so se z Višavci, jedli sirkov kruh in pripravljali kozji sir. Sploh so mislili, da se svet ni še nič premaknil. Petron jim je pokazal denar, češ, kupili bomo zemljo na Višavi, da ne bomo več v Grapi. Graparji so bili veseli, da jim hoče biti dober, iz Grape pa niso hoteli oditi.

»Ne gremo,« so rekli, »zmeraj smo bili v Grapi, bomo še odslej lahko. Čemu bi kupovali zemljo, Višavci bi nas pregnali, komaj čakajo, kdaj planejo na nas.«

Petron ni rekel ne bev ne mev, kupil je zemljo na Višavi, postal je gospodar, delal je od jutra do večera in bil je zadovoljen. Vabil je Graparje, naj pridejo k njemu, češ, tam doli sploh ne morete dihati, vsa sapa vam poide, preden se pretolčete do vrha. Niso ga poslušali.

Tri hiše so še sedaj skrite v Grapi in tretja je prazna. Ljudje molčijo in trpijo od jutra do večera. Petron na Višavi pa čaka in čaka, večno ne more biti tako, tudi gospodje in cmerikavci so se spametovali, čemu bi se Graparji ne?

X.:

Lučka.

*Takrat, ko so viharji zabučali,
mi je mama lučko prižgala,
da z njo hodim
koderkoli, — povsodi.
Hodil sem z lučko po svetu.*

*Svetlo je gorela,
dokler niso prišli viharji
in plamen zadušili.
Joj, mama! lučka je ugasnila
in jaz ne vidim nikamor!
Mama, jaz ne vidim nikamor...*

Ljubljanski palčki.

Dandanes, ko smo tako strašno vsevedni in imamo elektriko, letala in brzostrelne topove, seveda malokdo še verjame, da žive na svetu palčki; in niti ne kaže siliti koga, naj verjame, če neče ali ne more. Palčki zaradi tega vendarle živijo, in celo v Ljubljani, sredi mesta.

Na severni strmini pod Ljubljanskim gradom raste do poti Za ograjami gosto grmovje. Tja je mestni vrtnar zaprl vse steze, da ne more nihče stikati po gošči. To je prav, zakaj pod nekim grmom v tisti gošči je vhod v kraljestvo palčkov, in gorje mestu, če bi pohlepen človek skušal vdreti k njim. Grad bi se podsul in pokopal pod seboj pol mesta, iz razvalin pa bi planil ljubljanski zmaj ter porušil in podušil vse, kar bi še celega in živega ostalo. Tuji ljudje bi se potem sprehajali po zaraslih grobljah in govorili: »Tu je stalo nekdanj slavno ljubljansko mesto, ki mu ni bilo enakega na svetu!«

Tako pa žive meščani k sreči brez strahu v svojih novih in starih hišah, zakaj palčkov ne moti nihče. Po mestnem trgu ropoče in zvonitramvaj, lžanci vpijejo, ko ponujajo drva, in ženske se kregajo; štirideset, petdeset metrov odtod strani, v grajskem hribu, vlada pa tibota, ki je posvetni šum nikoli ne zmoti. Velike, v več nadstropij zgrajene dvorane so tam. V njih žive in gospodarijo palčki ter čuvajo svoje zaklade. Neverjetno bogastvo je nakopičeno v hribu, in niti palčki sami ne vedo, odkod in kako se je nabralo. V dvorinah so kupi najčistejših diamantov, smaragdov, rubinov in drugega zlahtnega kamenja, a police ob stenah so do stropa natrpane s šibami suhega zlata in srebra. Navaden človek bi ponorel, če bi zagledal te zaklade; palčkov pa ne vznemirjajo nič. Brez šuma in vika hodijo med njimi, jih prekladajo, brišejo in prešttevajo, ter skrbje, da jih ohranijo mestu, kateremu so namenjeni.

V starih mestnih bukvah, ki se tačas s trgovinskimi registri in raznimi dragocenimi listinami praše nekje pod streho Kresije, je zapisano o teh zakladih dolgo prerokovanje, ki se bo tudi do pičice izpolnilo. Zdaj, ko mestni arhiv nekaj urejujejo, bodo morda še te pozabljene knjige rešili stoletnega prahu; potem bo vsak, kdor bo hotel, lahko sam čital, kakšna sreča čaka ljubljansko mesto.

V teh starih bukvah stoji, da bodo nekdanj palčki sami prinesli svoje zaklade na dan in jih izročili županu, ki jih bo modro porabil v čast mesta in blagor meščanov.

Župan bo najprej poplačal vse dolgove občine. Teh dolgov bo sicer precej, ali od tolikega kupa bogastva se to ne bo dosti poznalo. Ljudem bo pa že namah zelo pomagano. Denar bo prišel mednje, delo se bo začelo, trgovina in obrt bosta oživel.

A to bo šele začetek. Drugo, kar bo storil, bo še več vredno. Peljal se bo v Trbovlje in vprašal: Koliko stanejo vsi rudniki? Ko se bo pogodil za ceno, bo možko odštel kupnino in dejal: Tako, zdaj smo bot! Z Bogom, tujci, in nesreča z vami! — In rudarjem bo oznanil, da je zdaj ljubljansko mesto gospodar vseh rogov in da bodo odslej v polnih šihtih za pošteno plačo kopali premog.

V Trbovljah bo prenehalo stradanje in trpljenje, rudarji bodo sedeli pri velikih hlebcih belega kruha in polnih loncih mesa, in od hribov bo odmevala vesela trboveljska pesem. Ljubljanska mestna občina bo pa zgradila v Trbovljah velikansko kurilnico, pokurila v nji ves nakopani

premog ter napeljala gorkoto po ceveh pod zemljo na Ljubljansko polje in Barje.

Podnebje se bo potem spremenilo. Okoli Ljubljane bo toplo kakor v južnih krajih. Po Šmarni gori bodo rasle pomaranče, okrog Iga fige, Sava bo tekla med palmovimi gaji in ribiči bodo morali paziti, da se ne bodo v reki krokodili zaredili. Na Barju bodo pridelovali banane, riž, poper in cimet, pa tudi po hribih naokrog bo še raslo in uspevalo marsikaj, kar sedaj niti ne vzkali. V Polhovem Gradcu bodo imeli najbolj debel žlahten kostanj na svetu, Turjak bo ves v zelenem lavorju, Krim bo poln cipres in ceder, a na Golovcu, Rožniku in po hribih onstran Save bodo imeli Ljubljanci svoje sloveče gorice. Najboljša trta bo rasla na Golovcu; sam Tokajec bo proti golovški kapljici pusta kislica. In Ljubljanci se bodo pridno vabili v gorice.

Seveda bo vse to veliko stalo, ali denarja bo še zmerom dovolj. Mesto bo lahko brez skrbi izpolnilo sleherni željo svojih meščanov. Recimo bodo Ljubljanci dejali: zoprno je, da nas poleti močijo plohe in pali sonce, — koj se bodo mestni žolnirji zgenili. Postavili bodo na frančiškanskem trgu tisoč metrov visoko marelo, da bo v dežju in pripeki mesto z gradom in vsemi nebotičniki vred pod varno streho. Po dobrih izkušnjah s prvo bodo postavili meščanom take marele še v Šiški, na Viču, v Mostah, Trnovem in v Kurji vasi. Pogled na Ljubljano pod orjaškimi, rdečimi marelami bo nekaj posebno veličastnega, s čimer se ne bo moglo ponašati nobeno drugo mesto na svetu. Seveda bodo te marele na elektriko odpirali in zapirali.

Mesto samo se bo precej spremenilo. Občina bo odkupila meščanom vse stare, grde podrtije in jim pozidala namesto njih visoke, marmornate nebotičnike. Tlak ulic, cest in trgov bo iz dragocenega mozaika, zaslužnim mestnim očetom bo pa občina postavljala pozlačene spomenike. Vredni jih bodo, zakaj gospodarili bodo z mestnim premoženjem tako pošteno, da bodo pred svetom lahko za sleherni groš odgovor dajali. Tudi pravični bodo, kakor se velikim možem spodobi. Če bodo jemali v službo cestnega pometarja, ne bodo izpraševali, kdo je njegov oče; stric ali boter. Tistega bodo nastavili, ki bo znal res najboljše pometati.

Zato bo v Ljubljani tak red, kakor nikjer drugje na svetu. Mesto bo imelo vzorne šole, bolnišnice in zavetišča, in nikjer ne bo stiske za prostor. Tudi drugih dobrot in ugodnosti bodo imeli Ljubljanci na pretek, zakaj ko bo najpotrebnejše storjeno, bo občina bogato poskrbela še za lepoto in veselje.

Slikarji in kiparji bodo imeli polno naročil za krašenje mesta. Pri tem se jim bo dobro godilo, kakor se ni umetnikom v zgodovinskih umetnikoli. Tudi pesniki, če bodo znali le brati in pisati, bodo dobivali vsi od mesta visoke plače.

Ljublancem se bo rodil umetnik, ki bo znal postavljati posebno lepe mostove. In da bo lahko vse postavil, kolikor si jih bo izmislikoval, mestni očetje sklenili, naj se v Trnovem med Gradaščico in Ljubljano izpreme ulice v kanale. Ta del mesta bo potem prekosil vse, kar bo dosihdob lepega na svetu. Benetke se bodo pozabljene sesule in morje, zakaj kdo bo še hodil gledat trhlo starino, ko bo v Ljubljani nove žive krasote na pretek!

V Trnovem bodo stale ob vodi palače iz pisanega žlahtnega marmorja, druga krasnejša od druge, rože se bodo sklanjale z obrežja in preko vode se bodo vzpenjali mostovi, tu iz brušenega kamenja vseh vrst, tam zlati, srebrni, stekleni ali porcelanasti, in nihče ne bo mogel presoditi,

kateri je lepši. A med to bajno razsvetljeno krasoto vseh krasot se bodo Ljubljanci poletne noči z godbo in petjem v zlatih čolnih prepeljavali po srebrni vodi, svet bo pa imenoval Ljubljano mesto, kjer veselje nikoli ne spi.

In prav res, veselje ne bo v Ljubljani nikoli spalo. Mesto bo vzdrževalo dvanajst velikih godb. Šest jih bo godlo podnevi, šest ponoči, slavnosti, predstave in veselice s plesom bodo na vseh koncih in krajih. Nihče ne bo stokal, da se dolgočasi, še manj pa, da nima denarja, zakaj sleherni bo imel svoje delo in zaslužek. Nikomur ne bo treba s tremi ali štirimi plačanimi službami brezposelnim kruha odjedati.

Vse, kar bo mesto izdalo za lepoto in veselje, bo namreč dobro naložen denar, zakaj Ljubljana bo zaslovela po vesoljnem svetu. Kmalu ne bo nikjer več človeka, ki je ne bi hotel vsaj enkrat pred smrtjo videti. To bo Ljubljancem toliko neslo, da jih ne bo skrb za življenje. Bogateli bodo, da še sami ne bodo vedeli, kako. Ne davkov ne doklad jim ne bo treba plačevati in povrh bodo imeli vodo, planinski zrak, elektriko, plin in tramvaj zastoj, radio in telefon pa čisto poceni.

Niti užitnine in uvoznine ne bo občina več pobirala, in le zaradi preskrbe bo obdržala še dacarje v službi. Ti bodo na občinske stroške pogoščali in s cvetjem obdarovali vsakogar, ki bo prišel v mesto. Onim, ki bodo iz mesta odhajali, bodo pa izročali dragocene spominke, in avtomobilisti in letalci bodo dobivali od dacarjev bencina za potopnjo.

V tako bogatem mestu bodo poleg umetnosti cvetele tudi vse znanosti in učenosti, da se bo svet čudil in zgledoval. Profesorji ljubljanskega vseučilišča bodo s križanjem hrvaškega sirka z bloškim bobom vzgojili novo vrsto pšenice, ki bo rodila dvakrat na leto, imela tri pedi dolgo klasje in dajala najbolj trdo, za fižol debelo zrnje. Potem ne bo več lakote na svetu.

Poleg neštetihi koristnih in učenih stvari bodo iznašli tudi raketne čevlje, ki bodo sčasoma izpodrinili vsa druga prometna sredstva. Te raketne čevlje bodo ljubljanski čevljarji čudovito poceni izdelovali in po vsem svetu razpošiljali. Tovarne, ki bodo dosihdob z ničvrednimi copatami reveže odirale, bodo propadle. Svet si bo oddehnil ter v raketnih čevljih veselo poskakoval.

Ali najlepše bodo imeli v Ljubljani otroci. Zanje bo občina najbolj skrbela, in nihče ne bo godrnjal, da jih je preveč, ali da niso pridni. Živeli bodo po svoje, ne da bi bili komu v nadlego, zakaj Ljubljana bo imela velikanske vrtove, prave čudeže lepote, a v njih igrišča, ki bodo pravi otroški raji. Tam bodo veliki kupi najlepšega peska za prekopavanje, kamenja za skladanje in zidanje, imenitne luže za brazdanje, rogovilasto drevje za plezanje, trate za prekopicovanje, skakalnice, gugalnice, vrtiljaki, drče, plavališča in drsališča, hišice in vrtički nalašč za otroke, a okrog in okrog igrišča bo tekla čez mostičke in skozi umefne predore železnica. Otroci se bodo z njo vozili, kolikor bodo hoteli. Pri gospodični na igrišču si bo tudi vsak otrok lahko izposodil katerokoli igračo. Žoge, obroči, vrvi, vedra, lopate, samokolnice, vozički, čolnički, kolesa in dilce, vse bo na razpolago. Kdor bo posebno pridren, se bo smel celo igrati z mladimi psi, koštruni, žrebički in telički.

Če se bo pa kateri otrok na igrišču kaj pregrešil, ga bodo zato kar otroci sami sodili in po pameti nabili. Gospodična bo le pazila, da ga ne bodo prehudo. In matere ne bo nikoli skrbelo, kje so otroci in kaj počno. Če jih bodo hotele imeti, bodo kar telefonirale, in gospodična jim jih bo poslala umite in čedne domov.

Vsi športni bodo za otroke čisto zastoj in tudi zimskega veselja bodo imeli na pretek. Ljudje bodo takrat lahko delali led poleti in pozimi in ohranili po planinah blizu Ljubljane zmerom dovolj snega. Torej ne bo nihče stradal ne kepanja, ne sankanja, ne drsanja, ne smučkanja.

Igrali in veselili se bodo pa otroci tistih dob brez skrbi, zakaj nalog ne bodo imeli doma nič, in v šoli tudi nič križev in težav. Učitelji jim bodo znali vse tako lepo in zanimivo dopovedati, da jim bo šlo lahko v glavo. Same dobre rede bodo dobivali, in vse pošteno zaslužene. Le v višjih razredih bo en predmet, ki bo delal otrokom preglavice. Ta predmet se bo imenoval: KRIZA. — Dijaki kar ne bodo mogli razumeti, kaj je to, in kako je bilo mogoče, da so bili kdaj očetje brezposelni, če je bilo na svetu toliko dela nestorjenega. — Pa bodo učitelji konec leta dejali: »Saj je človek tudi lahko učen, srečen in pošten, če nič ne ve o krizi!« — In usmiljeno bodo dijakom še v tem predmetu dali dober red, da ne bodo spričevala skažena. Srečni časi!

Seveda bi nemara vsak rad vedel, kdaj se v Ljubljani začne!

V mestnih bukvah je zapisano, da bodo dali palčki svoje zaklade takrat iz rok, ko bodo Ljubljanci sklenili, da si postavijo novo mestno hišo, mogočno, krasno in vredno stare slave ljubljanskega mesta, ter na ta sklep pri priči tako globoko posegli v svoje žepce, da bo nova misel šinila v vse glave, da bodo lahko začele graditi vse brezdelne roke ter bodo tudi slikarji veseli pripravljali svoje barve in kiparji zastavili dleta in zavihteli kladiva.

Morda sklenete in storite tako vi, ki ste danes sami palčki, zakaj rod, ki zdaj gospodari, za velike stvari še ne kaže prave volje in moči.

Vinko Bitenc:

Pomladna pesem.

Lahni vetriči od juga
so zapeli čez ravan
pesem svojo pomladansko,
zlatih, bajnolepih sanj.

In pobožali so cvetke:
»Sestrice, pomlad je tu!
Sonce vas z neba pozdravlja,
le pokonci, nič strahu!«

Prvi, ki so se zdramili,
zvončki, prebivalci trat,
kar takoj so oznanili:
»Res je, bliža se pomlad!«

Vse cvetlice na poljani
je prebudil zvončkov klic,
dvignile so se veselo:
»Klanjamo se, ljubi stric!«

In gozdovi starodavni
pokramljali med seboj
in zapeli so radostno
tihi spev pomladni svoj.

A med leskovim grmičjem
se je čudil črni kos:
»Pomlad tu? Za vse je praznik,
siromaček jaz — sem bos!«

Ivan Albrecht:

Pastirji si nagajajo.

Bibica Mojčica
pasla ovce,
bice¹ izgubila,
kam pojde po nje?

Šla bi na Hure,²
je Drava pred njo,
šla za Celovec,
če bi zmaja ne biló.

Bibica Mojca Taka pastirska
v gori zaspi, pesem je ta,
gorni mož³ ovce komur po godu ni
k njej napodi. naj jo kar ná!⁴

¹ Bica = ovčka, jagnje. ² Hure (= gore) = visoka planota ob Dravi. ³ Gorni mož = gozdni (divji) mož. ⁴ Ná = pusti.

Pravljica o upornem drevesu.

Bilo je takrat, ko je stiska obšla že vso zemljo in je poznala že vse revne kočē, tudi tiste, ki so bile skrite po hribih in za griči, odkoder se ni videlo nikamor drugam kot v nebo. S stisko je prišla še zima, pokrila je zemljo s snegom in zaprla poti z burjo in zameti.

»Kaj pa hočemo?« so rekli ljudje. »Poti so zametene, kdo bo lazil po snegu tako daleč. Jesti nimamo več kaj in tu smo prav na koncu sveta. Še ta klanec moramo prehoditi, potem ni ničesar več tam zadaj, prav nobene skrivnosti. Na občino ne moremo, da bi dobili podporo, ker je predaleč. Mogoče bi nas tudi ne poznali. Kam drugam bo treba iti.«

To so slišali otroci pa so se meni nič tebi nič odpravili. Ves popoldan jih ni bilo. Nihče jih ni pogrešil. Odrasli ljudje so bili zbrani v največji hiši, sedeli so okoli peči in premišljevali, kaj naj bi ukrenili. Kruha ni, denarja ni, zaslužka ni. Ko so dognali do konca, da je res tako, so vzeli pipe, nabasali jih z zadnjim tobakom in začeli kaditi.

»Saj tako vse nič ne pomaga,« so rekli vdano.

Pod mrakom so se pa otroci vrnili. Slišali so jih, kako so v veži otresali sneg z nog, a so mislili, da so se kje drsali, ko je tako pripraven čas. No, zdaj pa pojdejo domov, pozno je že.

»Ne pojdemo kar tako,« so rekli otroci. »Vi ne veste, kje smo bili!«

»Kje neki!« so nejevoljno zagodrnjali ljudje. »Drsali ste se.«

»Kaj še! Rekli ste, da bi bilo treba oditi kam in pogledati za kruhom in delom, no, pa smo šli. Kar naravnost čez klanec smo jo mahnali. Dolga je bila pot, sneg se je vdiral pod nami, mučili smo se, burja je hipoma zabrisala vsako stopinjo. Nazadnje smo našli velika železna vrata, ki je bilo na njih zapisano: Nebesa. Težko smo prebrali, take nerodne črke kar oči zmešajo, ko smo pa spoznali, kje stojimo, smo lepo potrkali. Sveti Peter nam je odprl in najprej ozmerjal, čemu trkamo prav zdaj, ko je taka burja. Prestrašili smo se ga in smo zbežali. Nekaj je še kričal za nami, potem smo pa razločno slišali, kako je zaklenil vrata. Ta je pa lepa, smo si mislili, zdaj imamo nebesa! Zakaj nismo lepo razložili, kakšna stiska nas je obiskala? Šli smo še enkrat pred nebesa, trkali smo, nazadnje smo začeli kar razbijati, a ni nič pomagalo. Prav ob vratih je raslo zeleno drevesce. Zadržili smo se, da zeleni, ko je vsepovsod sam sneg. No, ker smo bili jezni, smo se spravili nad drevesce, odlomili smo vršiček, vzeli ga in zbežali. Tako je bilo, vidite!« Ljudje so nekaj časa molčali, potem je vprašal eden:

»Kje pa imate vršiček?«

»Eh, vršiček!« so malomarno povedali otroci. »Na klanecu smo ga zasadili v sneg. Naj tam raste!«

»Tako, tako,« so momljali ljudje. Neki starec pa, ki je ves čas molčal, se je oglasil in zmajal z glavo:

»To ne bo dobro. Niste prav ravnali. Kradli ste. Najbolje bi bilo, če bi se še nocoj vrnili pred nebeška vrata in nesli s seboj ukradeni vršiček.« Otroci so molčali. Prav nič se jim ni ljubilo, da bi zdajle znova prehodili dolgo pot, namrdnili so se in jezno so gledali izpod čela.

»Nič!« so rekli starši, ki so zmeraj poslušali starčka in se ravnali po njegovih besedah. »Kar takoj se vrnite, da boste še do večerje nazaj. To bi bilo lepo, da bi še krasti začeli!«

Otroci so se splazili iz hiše, potegnili kučme čez ušesa, zavihali ovratnike in stopili na cesto. Pa čudno! To pot jih ni nič zeblo. Odnekod je pri-

hajala toplota, božala jim je srca kot rahel veter. Burja je ponehala. Ko so pa stopili okoli oglja, so zagledali na klanecu veliko drevo.

»Pa kako?« so se začudili. »Kaj nismo zasadili tam tistega vršička?«

Da, prav res. In zdaj je zrasedo tam velikansko drevo. Odkod se je vzelo? Od drevesa je gorela toplota, dobro so razložili, da se je na klanecu z nerazumljivo naglico talil sneg, prikazovale so se črne lise, lise tu, lise tam, nazadnje je bilo v vsem bregu kopno. Prav z lahkoto so prišli do drevesa.

»Ampak, kako ga bomo odnesli do nebeških vrat, ko je tako visoko zrasedo?« so bili v skrbeh.

Drevo je bilo veliko, kakor bi pokrivalo pol neba. Po vejah so že prepevale ptice, same take ptice, ki oznanjajo pomlad. Listje je zelenelo, drevo se je prerilo s koreninami skozi sneg že globoko v zemljo — kdo naj bi ga zdaj izruval in odnesel pred nebeška vrata? Prav za prav so se otroci razveselili.

»Ne bo nam treba hoditi tako daleč,« so rekli. »Kar domov se vrnimo!«

Stekli so v vas pravit, kaj se je zgodilo. Ljudje so se začudili in so šli gledat.

Res je bilo, drevo je objelo že ves klanec s svojo senčino. Snega ni bilo nikjer več, tudi to se ni zgodilo, da bi ostale kje vode, vsa mokrota se je izgubila v zemljo, poti so bile lepo suhe kakor poleti.

»Kaj pa zdaj?« so se ustrašili ljudje. »To je vendar nekaj narobe.«

»Kaj nas to briga!« je rekel modri starček. »Sejali bomo in pripravljali zemljo, kakor bi bila pomlad.«

Res so šli že drugo jutro na delo. V drugih vaseh je še ležal sneg, tu so že orali in sejali. Počasi se je toplota širila še v druge kraje, novica o zelenem drevesu je rasla in prišla do kneza, ki je bil gospodar te zemlje. Knez je molče poslušal, ko so mu pravili o čudnem drevesu, nazadnje je pa dal zapreči in se je odpeljal na ogled.

»To je čudno drevo,« je priznal, ko ga je videl, »presadili ga bomo na moj vrt.«

Ljudje niso bili zadovoljni. bolelo jih je, da bi izgubili čudovito drevo, a knezu se niso upali ugovarjati.

»Tako bom poslal služabnike,« je rekel, preden se je odpeljal.

Prišli so hlapci in hoteli izkopati drevo. Mučili so se dolgo, a ga niso mogli. Globoke jame so napravili, tudi do korenin so prišli, le prevelike so bile, na vse strani so bile razpletene, vseh na noben način niso mogli doseči. Nazadnje so se ujezili, prijeli so za sekire in drevo kar posekali. Padlo je in seglo z vejami skoraj do vasi. Prišli so ljudje iz vse dežele, z muko so spravili drevo na knezov vrt, toda, kaj je bilo drevesu? Ni in ni hotelo rasti. Posušilo se je in umrlo.

»To je čudno,« so rekli učenjaki.

»To je čudno,« so ponovili dvorjani, ki so imeli tako navado.

Tam, kjer so pa posekali drevo, je zrasedo v enem dnevu drugo. Prav tako je bilo kot prvo drevo. Ljudje so se potolažili, znova je bilo vse dobro in vse prav.

Učenjakom pa ni bilo všeč, da drevo raste kar tako in da postane v enem dnevu tako veliko kot druga drevesa v desetih letih. Prebrskali so vse knjige. Ko so videli, da nikjer ne piše o takih drevesih, so šli h knezu in ga pregovorili, da je dal znova posekati drevo na klancu konec sveta. Pa v drevesu je bilo čudno življenje. Knez je poslal hlapce, stali so pri njem in sekali drevo, komaj se je pokazala zelenina, so jo osmukali, vsako mladiko so sproti odrezali. Zvečer so pa zaspali in ko so se zjutraj zbudili, je bilo drevo že visoko, visoko. Niso ga mogli ubiti. Ljudje so se jim smejali, kaj so pa hoteli.

Neke noči so pa hlapci izginili. Mogoče jih je poklical knez, mogoče so jih pregnali ljudje, tega ne ve nihče. Zdaj se je drevo oddahnilo. Vzpel se je v neizmerno višino in zacvetelo in zadišalo. V vasi pod klancem so ljudje zapustili delo in šli na polje. Silno drevo se je dotikalo neba in se pogovarjalo s soncem.

»Če bi ne bilo drevesa, ne vem, kaj bi bilo z našo vasjo,« je rekel starček, ki so ga vsi spoštovali.

Drevo še zdaj raste in kdor spleza v njegove veje, vidi tako daleč naokrog, kakor je velika naša zemlja. Kar je pa preko morja, je vse zakrito, pol s skrivnostjo, pol z bolečino...

Mirko Kunčič:

Brezovi gaji.

*Vztrepotali so listi brezovih gajev...
Ko tihe molitve komaj viden trepet
preko bledeh ustn pobožnih nun,
ko žametnih prstov začarane princeske
rahel drsljaj preko harfinih strun —
je šel preko njih
skrionosten šepet, pritajen vzdih...*

*Prečudežnim bajkam večernih vetrov,
ki iz neznane dežele na jug domov
kot zapozneli romarji mimo potujejo —
trepetajoči listi brezovih gajev
zamaknjeno prisluškujejo...*

Mirko Kunčič:

Majnik.

*V praznično haljo odela
se je nevesta pomlad:
majnik, njen ženin prihaja
preko zelenih livad.*

*Z rožami ves je ovenčan,
zal je kot pravljični knez,
židane volje ko Kurent
in bogatejši kot Krez.*

*Zorhano torbo prinaša
s sabo prelepih daril:
sleherni nekaj od njega,
hej, za spomin bo dobil.*

*Prazna so srca in duše,
prazne so naše dlani...
Božjega sonca nasuje
naj nam v te žalostne dni!*

Zgodovina naših trgov in mest.

Vrhnika.

(304 m, 1725 prebivalcev.)

(Dalje.)

Sedanjo cerkev je zidal sloveči zidarski mojster Matej Medved iz Cerkelj na Gorenjskem (1796—1865). O njem je znano, da je zidal devet cerkva in prezidal sedemnajst starih. Deset let, preden je zidal na Vrhniki, je postavil kupolo na ljubljansko stolnico.

Prvotno je spadala Vrhnika pod šentpetsko župnijo v Ljubljani do leta 1408, ko se je za stalno od nje ločila. (Letopis Mat. Slov. 1903, 8.) Že davno prej je imel šentpetski župnik na Vrhniki, kakor tudi na Igu, svojega vikarja. Na Igu se omenja l. 1291 vikar Gotfrid, na Vrhniki 1318 pa Matej, vikar sv. Pavla. (Gruden, Cerkv. razmere v XV. stol., str. 53.)

Župnija sv. Petra v Ljubljani je bila zelo razsežna. Segala je od izliva Ljubljanice v Savo noter do Hrušice pri Vipavi. Ta župnija je najstarejša na Kranjskem, prvo misijonsko središče v deželi. Iz nje so nastale ne le vse ljubljanske župnije, ampak tudi župnije: Vrhnika, Logatec, Rovte, Godovič, Hotederšica, Zaplana, Podlipa, Ig, Golo, Želimlje, Šmartno, Brezovica, Lipoglav, Javor, Polje in Rudnik.

Leta 1408 se je vrhniški vikarijat ločil od šentpetske župnije. Obsegal ni le sedanjo vrhniško župnijo, ampak vse one župnije, ki so se pozneje ločile od Vrhnike: Logatec (1689), Rovte (1694), Godovič (1724), Hotederšica (1746), Zaplana (1787) in Podlipa (1790). (Prim.: Izvestje Muz. dr., 1906, 54.)

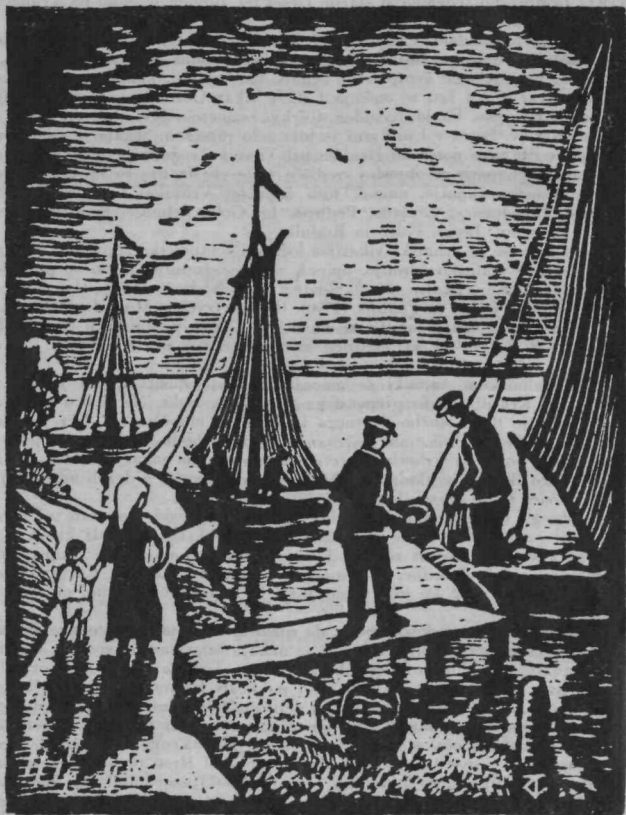
Vse cerkve sedanje župnije se omenjajo l. 1526 v zapisniku cerkvenih dragocenosti, le cerkev sv. Trojice v trgu ne. To so zidali vsled neke obljube l. 1630.

Med vrhniškimi župniki se omenja Konrad Glušič. Rojen je bil v Komnu na Krasu; bil je preprostega kmečkega rodu. Na dvoru cesarja Ferdinanda je dobil službo dvornega kaplana in miloščinarja. Ker je bila ta služba slabo plačana, mu je cesar naklonil dohodke vrhniške župnije. Duhovniške posle na Vrhniki je izvrševal po svojem vikarju (1549—1555). Ljubljansko škofijo je vladal v dobi, ko so protestantje v deželi nosili najbolj pokonci svoje glave (l. 1570—1578).

V obsegu vrhniške župnije je bil tudi kartuzijanski samostan v Bistri. Ustanovil ga je bil koroški vojvoda Ulrik l. 1260. Ustanovitelj ga je obdaroval z velikim kosom zemlje, ki se je raztezal od kraja Podpeč pri Ljubljani pa do Rakitne, Cerknice in Spodnjega Logatca. Kartuzija se je vzdržala do l. 1782, ko jo je cesar Jožef II. z mnogimi drugimi samostani vred zatrl.

Po odredbi lateranskega zbora, da spadajo samostani pod onega škofa, pod katerega spada župnija, v kateri se nahaja samostan, je spadala bistriška kartuzija pod ljubljanskega škofa. Za časa Tomaža Hrena so napravili menihi dva nova oltarja. Vendar niso poklicali Hrena, ampak tržaškega škofa Ursina, da je posvetil oltarja in delil ondi dva dni sv. birmo »ptujim ovčicam«. Hren se je zaradi tega pritožil, pa tržaški škof kot generalni vizitator oglejskega očaka se za to ni zmenil, ampak prišel v Kostanjevico in v samostanu posvetil tri oltarje, dasi ga je škof Hren po šentjernejskem župniku in ljubljanskem kanoniku Jerneju Štruklju opomnil, naj tega ne stori. Hren je nato prepovedal bistriškemu in kostanjeviškemu opatu maševati na teh oltarjih. Dne 24. novembra 1611 je prišel Hren sam v Bistvo in pobral one oltarne kamne s svetimi relikvijami vred. (Konec.)

MLADI STRAŽARJI

Ribič se vrača ...

Dubrovnik.

Med našimi primorskimi mesti ima Dubrovnik najbolj zanimivo, pa tudi najbolj slavno zgodovino. Po pravici pravi neki zgodovinar, da je bolj vreden spomina, kot mnoga carstva, ki so kumovala njegovi propasti, drugi pa pozdravlja v Dubrovniku žarek svobode, ki je kljuboval polumesecu.

Zibelka Dubrovnika je današnji, nekoliko južneje od njega ležeči Cavtat. Tu so bili že dolgo pred Kristusovim rojstvom

osnovali Grki svojo naselbino Epidaurus, ki se je pa sčasoma polatinila. Ob prihodu naših prednikov Slovenov, v začetku 7. stol., je doletela Epidaurus ista usoda kot Salono, bil je razrušen in preostali prebivalci so si poiskali zavetja na kamenitem polotočku, malo severneje in tu osnovali novo mesto Ragusium. Ti prvi prebivalci so bili seveda Romani, a že od začetka 12. stol. se začno v mestu pojavljati Slovani, ki so ga nazvali Dubrovnik (od dubrava = dobrava, gaj). Stari romanski jezik se je pa govoril v mestu še tja do srede 15. stol., ko ga je popolnoma izpodrinila slovanščina.

Zemljepisna lega sama je od nekdaj navajala Dubrovčane na morje. Za takratne ladje ugodna luka, odprta širna morska ravan na koncu dalmatinskih otokov in pripravna pota v zaledje so ustvarili iz Dubrovčanov dobre mornarje in trgovce. Glavna pot je vodila po dolini Neretve v Bosno ter naprej v Srbijo in Bolgarijo tja do Bizanca. K bizantinski državi je Dubrovnik tudi spočetka spadal, toda za svoje vinograde in oljčne gaje pred mestnim ozidjem so že takrat plačevali Dubrovčani sosednjim slovanskim knezom davek. Kot Carigrad sam je bil tudi Dubrovnik v nevarnosti pred Arabci, ki so ga l. 867. dolgo oblegali. Takrat ga je še rešilo bizantinsko vojno brodovje, kesneje so se pa Bizantinci vedno manj utegnili brigati za našo obalo in Dubrovnik si je začasno moral iskati druge zaščite. Tako je parkrat priznaval vrhovno oblast normanskih vojvod iz južne Italije, na znotraj pa je postajal vedno bolj samostojen. V cerkvenem pogledu je bil to že od konca 11. stol., ko je dobil lastno nadškofijo, v naslednjem stoletju pa je že sam sklepal različne pogodbe s sosednjimi vladarji, kot srbskim velikim županom Štefanom Nemanjo in njegovim bratom, zahumskim knezom Miroslavom, z bosanskim banom Kulinom, pa tudi z raznimi mesti: Kotorom, Rovinjem, Jakinom i. dr.

Bizantinsko moč so za dolgo omajali v beneški službi se vojskujoči križarji IV. križarske vojske, ko so l. 1204. zasedli Carigrad. Kot vemo, je pripadel glavni plen Benečanom, in naravno je moral tudi Dubrovnik že naslednje leto priznati oblast beneškega doža. Vendar te ni veliko občutil. Res je stoloval odslej v Dubrovniku kot knez beneški plemič, imenovan od doža za dve leti, vsi drugi uradniki so pa ostali domačini in tudi beneške posadke ni Dubrovnik nikoli videl. Zato mu je pa beneška zaščita veliko koristila. Benečani so bili takrat vladarji Sredozemskega morja in opirajoč se na njihove privilegije so Dubrovčani razširili svojo trgovino tja na obale severne Afrike, Sirije in Črnega morja. Tudi z Italijo so stopili v tesnejše zveze, trgovali so zlasti z Jakinom, Firenco, Napoljem in Sicilijo. Obrtne izdelke zapadnih dežel so posredovali vzhodnim, različne pridelke

vzhoda, n. pr. dišave, so pa prodajali na zapad. Iz balkanskih dežel so dobivali zlasti les, kože, vosek in med, pa tudi rude in kovine, kajti v Bosni in Srbiji so takrat nemški Sasi zelo povzdignili rudarstvo. Dubrovnik je rasel in bogatel ter razširjal svojo oblast na kopnem. Pridobil si je otok Lastovo, kupil polotok Pelješac, in si zagotovil pravico trgovanja po Srbiji, za kar je plačeval srbskim vladarjem poseben davek.

Ko je beneško premoč v Jadranu zlomil hrvatsko-ogrski kralj L u d o v i k V e l i k i in so se morali Benečani v zaderskem miru l. 1358, odpovedati vsej obali in otokom od Kvarnera do Drača, je nastopila tudi za Dubrovnik nova doba. Tudi on se je poklonil kralju Ludoviku, mu obljubil 500 dukatov davka na leto in pomoč v vojni na morju, sicer pa je postal neodvisna mestna republika po zgledu onih v sosednji Italiji. V notranji upravi so se sedaj polastili vseh pravic p l e m i č i, ki so volili mestno svetovalstvo iz dosmrtnih članov. Ti so v resnici vladali, dočim je bil od njih za mesec dni voljeni k n e z ali r e k t o r le predstavnik države na zunaj. Stoloval je v dvoru, ki ga je smel le po uradnih opravkih zapustiti, spremljan od velikašev in — godbe. Nosil je dragocen plašč iz rdečega damasta, rdeče nogavice in rdeče čevlje. Njegova služba, kakor tudi vse druge, v republiki, je bila častna, to se pravi brezplačna. Tudi stalnega vojaštva Dubrovnik ni poznal. V primeru vojne si je pomagal s plačanimi najemniki.

Politična svoboda je prinesla mestu še večji gospodarski procvit. Dubrovnik je imel ok. 40.000 prebivalcev, kar je za tisto dobo zelo veliko. V mestu so bile tvornice za sukno, barve in milo. Zlasti pa je bila razvita železna obrt; »dubrovniške ključavnice« so poznali daleč naokrog, enako so sloveli zlatarski izdelki pa tudi zvonovi in topovi, ki so jih ulivali v Dubrovniku. Mesto je imelo dalje ok. 300 trgovskih ladij, ki so jadrale po svojih trgovskih potih tja na Angleško in ko je Kristof Kolumb odkril Ameriko, so se med njegovimi mornarji nahajali tudi Dubrovčani. Seveda se je tudi dubrovniško ozemlje razširilo na eni strani prav do Stona, na drugi pa do Boke Kotorske; vrhu tega jim je pripadel še otok Mljet.

Dubrovčani so bili preveč prebrisani trgovci in državniki, da ne bi bili o pravem času spoznali bližajoče se t u r š k e nevarnosti. Znali so se ji spretno ogniti, da, še okoristili so se z novo turško velesilo. Brž ko so Turki l. 1459. zasedli Srbijo, so se Dubrovčani približali sultanu in mu obljubili 500 dukatov na leto. Ta davek so morali sicer kesneje precej povišati, zato so pa tudi pod Turki svobodno trgovali po vsem Balkanskem polotoku. V V strašnih stoletjih, ki jih je večina Jugoslovanov prebila pod turškim jarmom, je ostal Dubrovnik edino zatočišče svobode in višje omike, o kateri nam pričajo dela dubrovniških stavbnikov, kiparjev in slikarjev.

Po odkritju Amerike se je v novem veku svetovna trgovina preselila na Atlantsko obalo, Sredozemsko morje pa je opustelo. Nekdaj cvetoča trgovska mesta in med njimi tudi Dubrovnik, so začela propadati. Zadele so ga vrhu tega ponovno težke nesreče, kužne bolezni in zlasti strašni p o t r e s na veliko sredo l. 1667. V trenutku je lepo mesto postalo po večini razvalina in ok. 4000 ljudi je izgubilo življenje. V prvi zmedi so hoteli še preostali prebivalci zapustiti nesrečno domovino, vendar so se po zaslugi nekaterih pogumnih mož ojunačili in mesto znova pozidali. Vendar to ni bil več stari Dubrovnik. Poslej je mesto le životarilo, dokler ga niso l. 1806. zasedli F r a n c o z i in dve leti nato je Napoleon tudi na papirju ukinitel neodvisno republiko dubrovniško. Njeno ozemlje je tvorilo nato z našimi kraji vred del francoske Ilirije, po Napoleonovem padcu l. 1814. pa je pripadlo avstrijski Dalmaciji in z njo vred je dočakal Dubrovnik osvobojenje in zedinjenje v kraljevini J u g o s l a v i j i.

Kape Jadranske straže.

Mnogo Pomladkov Jadranske straže se je pri odseku PJS zanimalo za mornariške čepice in kape JS. Odsek sedaj opozarja vse bratske Pomladke, da so jim na razpolago lične okrogle mornariške čepice za mlade stražarje ter kape JS za odrasle Pomladkarje in Pomladkarice. Kape odraslih so enake kapam članov JS. Mornariške čepice za dečke in deklice bele ali modre barve stanejo 25 Din, kape za odrasle Pomladkarje oz. Pomladkarice istotako v beli ali modri barvi 45 Din v Ljubljani. Istočasno sporočamo bratskim Pomladkom, da je sedaj predpisana za člane PJS Jadranska uniforma, katere sliko prinese naš list v prihodnji številki. Obleka je uporabna za vsak dan in si jo bo nabavil lahko vsakdo, ki se to pomlad nanovo obleče. Gotovo se boste hoteli, dragi Pomladkarji in Pomladkarice, tudi vi postaviti v belomodri uniformi z mornariško čepico na glavi. Prosite starše, da počakajo z novo obleko še mesec dni. Uniforma je preprosta, a učinkovita in bo zelo poceni. Čepice nosijo trak z napisom »Jadranska straža« in jugoslovansko trobojnico. Naročila na kape naj vsak Pomladek nujno pošlje na odsek PJS pri kralj. banski upravi v Ljubljani ter navede velikost glave in barvo željene čepice.

Jadranski teden.

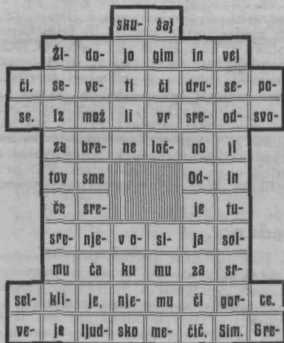
Da izrazimo veliko ljubezen in voljo za jugoslovanski Jadran, priredi organizacija Jadranske straže v dneh od 29. aprila do 6. maja v vsem območju Dravske banovine »Jadranski teden«. Krajevni odbori in Poverjenišтва Jadranske straže so o tem z okrožnico že obveščeni. »Jadranski teden« naj bo mogočna manifestacija vseh Slovencev za naše morje in pomorstvo. Tudi mladina naj pri tem vneto sodeluje ter s tem doprinese svoj del k razširjenju naše velike jugoslovanske misli. Važno bo v tem tednu razpečevanje kolkov Jadranske straže, ki naj bo z njim opremljena slehernna hiša in vsak zaveden dom. Krajevni odbori in Pomladki Jadranske straže prejmejo kolke po 25 par, 50 par in 5 Din. Vneto z njimi na delo od hiše do hiše, od znanca do znanca, da bo povsod javno dokazana naša pomorska zavest! Vsak Pomladkar in Pomladkarica vrši s tem svojo domoljubno dolžnost, pomore pa tudi sebi, ker bo socialni sklad z razpečevanjem kolkov povečan in naš dom ob morju čimprej resnica. Otvorjen bo že letos in mnogo mladih stražarjev in stražaric bo že v prihodnjih počitnicah lahko delj časa letovalo ob našem Jadranu. Zato vsi pridno na delo!

Izlet slovenskih Pomladkov Jadranske straže na Jadran.

Letos v maju in juniju pohite mladi stražarji na naš Jadran. Vse je že v teku. Trodnevni izlet iz Dravske banovine na Sušak in s parnikom na Rab bo stal 150 Din. Vožnja sama okroglo 100 Din, prenočišče in prehrana ostalo. Že v teku šolskega leta smo opozorili vse Pomladke, naj zbirajo za izletniški sklad. Dohodki članarine, prireditev, podpore K. O. JS in lastni prihranki naj omogočijo vsakemu Pomladku, da se vsaj z dvema članoma že letos udeleži izleta na morje. Ako bodo vsi ogranki pridno delali, bodo prihodnje leto blagajne že bolj polne, pa jih pojde še več in tako vsako leto. V teku svojega šolanja mora vsak Pomladkar in Pomladkarica vsaj enkrat na morje. — Iz mnogih šol prihajajo na odsek PJS v Ljubljani prošnje za podporo. Pomislite, dragi Pomladkarji! Ako bi dala Oblastna odbora JS vsakemu izmed 600 Pomladkov podporo le za vožnjo 1 osebe, zneso to 60.000 Din, ako bi pa plačala vsakemu Pomladku le eno celo izletnino, polnih 90.000 Din. Ker je Pomladkov vsak dan več, lahko računamo za podporo izdatek 100.000 Din. Tako velikih vsot, žal, še ne premoremo. Izpraznili bi ves socialni sklad in še bi bilo premalo. Kaj pa dom? Kdaj bi prišli tedaj do njega? Razvidite, da je s podporo v taki obliki nemogoče. Odsek se trudi, da oskrbi izletnikom čim cenejši izlet, prosta vožnja po vlaku pa se, žal, ne da doseči. — V prvi polovici meseca maja bodo pohitele na morje naše srednje in strokovne šole, v drugi polovici maja in v juniju meščanske in osnovne šole. Odsek želi, da bi se tudi odrasli pridružili tem izletom. Ako se jih prijavi za en izlet 300, dobe na vlaku tretjinsko vožnjo; za odrasle bi bil izlet nekako za 50 Din dražji. Pomladkarji, opozorite svoje starše, sorodnike in znance na lepo priliko! — Da bo odseku omogočeno pravočasno oskrbeti in določiti izletniške vlake in ladje, prenočišča in prehrano, naj vsi Pomladki nujno javijo odseku PJS pri banski upravi IV. v Ljubljani število izletnikov Pomladka in odraslih, ločeno, vstopno postajo in morebitne želje. — Še je čas, zbirajte, da Vas pojde čim več že letos na jugoslovanski Jadran, biser naše zemlje.

UGANKE IN DRUGO

1. Kraljeva pot. (Duš. Rueh, Ljubljana.)

2. Jadrnica. (A. Kunstelj, Vrhnika.)

3. Mesta. (Mihelič in Reven.)

Zate ne kupujem!
 »Ti pa risati ne znaš,« je rekel učitelj.
 »Pomeri mi obleko,« je dejal krojaču.
 Tebe pa že ne vabim!
 Na pismo prilepi znamko.
 Lobanja! Luka pravi, ni počena.
 Naš bel gradič je ves v cvetju.
 Še živ in cel je prišel domov.
 Mati poljublja našega bratca.
 Iz loga teci domov.
 Moje šibe nikar ne lomí.
 Nevarni osi je kar vrgel v vodo.

»Vrtec« stane za vse leto Din 15—, s prilogo »Angelček« Din 20—. Lastnik »Pripravniški dom« v Ljubljani. — Urednik Vinko Lavrič v Ljubljani, Resljeva c. 11. — Uprava »Vrtec« v Ljubljani, Miklošičeva c. 7. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč)

Rešitev ugank iz 7. številke. 1. Vprašanja: Kamnik, Novi Sad, Travnik, Kočani, Zadar, Prilep, Kotor. 2. Posetnica: Narte Velikonja, slovenski pisatelj. 3. Magičen lik:

m i l o
 J y a n
 l a n i
 o n i m(h)

Prav so rešili vse tri uganke: Jordan Olgica iz Ribnice; Ahačič Franc in Janko, Habjan Kristina iz Kranja; Hribernik Erika, Zolnir Terezija, Eler Fani, Maček Marija, Lettig Slavica, Skale Ivica, Vipotnik Anastazija, Belej Štefanija, Golob Olgica, Knez Minka, Malus Hermina, Klenovšek Marija, Cocej Pavla, Ropas Evgenija iz Celja; Langerholec Vincenc iz Markočice; Lešnik Tomaž iz Begunj (si dobil knjigo? Mi smo jo poslali); Turk Marija z Brda; Svöljšak Ivan iz Doba; Černetič Ivan iz Veržeja; Suhadolnik Stanko iz Št. Vida n. Lj.; Jug Zlatica iz Studencev; Tršinar Bogomir iz Most; Turšič Milka, Zrimšek Janez iz Kožljeka; Vezjak Marija iz Poljčan; Mlinar Janez iz Tržiča; Kokal Erih, Jemec Ivan iz Maribora; Rueh Dušan, Germek Milan, Avguštin Maks, Drnovšek Miran, Lepša Jože iz Ljubljane; Godnič Irena z Vranskega; Tavčar Jože iz Zg. Zadobrove; Krašna Mirko iz Dol. vasi; Brožič Jožef iz Metlike; Donth Dori, Mejda Anica, Šeruga Mira iz Litije; Volčanjšek Marija, Rošker Ivan, Podgoršek Slavica, Pintarič Neža, Plevnik Karolina, Rihtar Ema, Zupan Ivanka, Travnikar Vinko, Kostrevec Terezija, Drugovič Stan-ko, Lipar Marija, Pintarič Ljudmila, Podvinski Anka, Medved Kristina, Slovenc Pepca, Bertole Marija, Gradišnik Melita, Kostrevec Oton, Šušterič Jožef iz Pišec; Makovec Rajko z Viča; Ogrin Marija iz Kamnika. Izžrebana je bila Turk Marija z Brda.

Rešitve iz 8. številke: 1. Podobnica: Mladost iz norost, čez jarek skače, kjer je most; 2. Križaljka: Maribor, Rim, morilec, bos — Babilon, mir, konopec (povodec), dim; 3. Tiskarski škrat: Ivan Pregelj, pisatelj in pesnik.

Prav so rešili vse tri uganke: Štrajnar Jože iz Gradišča; Lavtizar Ivan, Štuhec Bernard, Kovač Franc iz Veržeja; Krašna Mirko iz Dol. vasi; Svöljšak Ivan iz Doba; Fabiani Melita iz Dol. Lendave; Erzarija iz Pš. Police; Jug Zlatica iz Studencev; Rošker Ivan, Trost France, Snój Julka, Rihtar Ema, Pintarič Ljudmila, Gradišnik Melita, Volčanjšek Marija, Šušterič Jožef, Lipar Marija, Zupan Ivanka, Plevnik Karolina, Pintarič Neža iz Pišec.

Izžrebana je bila Erzarija iz Pš. Police.